ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին	Կ. Պոլսոյ համար	10 Մէճ.		
»	» Գաւառաց	»	12	»
Վեցամսեայ	» Կ. Պոլսոյ	»	5	»
»	» Գաւառաց	»	6	»
Օտար երկիրներու		»	21/2 Լիրա	

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի:
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժամ:

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ
Դուրս գնացած լրագրաց ծանրոց ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղել, Գալաթիա Սանդալճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորո խան, Մասիսի գրասենեակը:
Ծանրոց ծախքը չվճարուած նամակ չեն ընդունիր:
Ընդունուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն դարձուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 30 ՅՈՒԼԻՍ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր, մինչեւ լրագրոյս մամուլը դրուած ժամանակ, ո՛չ քաղաքական ո՛չ ալ դրամական հետաքրքիր չէ եղած Եւրոպայէն:

Կայսերական հրամանաւ՝

Եդիրնէյ (Ուրֆա) նախագահ ատեանին (Պիտայէթ) ընդհանուր դատախազի օգնական Կոսրայեան Էֆէնտին՝ Մարտինի նախագահ ատեանին ընդհանուր դատախազի օգնական անուանեցաւ՝ իւրեն յաջորդ ունենալով՝ Զօր դատարանին մէջ նոյն պաշտօնը վարող Համիտ Էֆէնտին:

Ադրիանուպոլսոյ վերաքննիչ ատեանին (Խալիսաֆ) ընդհանուր դատախազ Բըզզեան պէյ Սելանիկ ղըրկուեցաւ նոյն պաշտօնով, և իւրեն յաջորդ ունեցաւ՝ Ադրիանուպոլսոյ նախագահ ատենին պատժական ճիւղին նախագահ Մահմուտ Էֆէնտին:

Մայրաքաղաքիս Աւստրիական նոր դեսպան Պարոն տը Գալիս երեկ ասխորական համդիսիւ կայսերական պալատն երթալով, իւր վերկայագիրը մատոյց Վեհ. Սուլթանին:

Յետոյ նոյն հանդիսիւ Բ. Դուռն երթալով, Արտաքին նախարարին և ոստիկան դործոց նախարարին հետ տեսակցեցաւ:

Սէլիմիէ զօրանոցը պատերազմական նախարար Հիւսէյին Հիւսնի փաշային Ճ.քոտրա տանելու սահմանուած է: Այս զօրանոցին պիտի ընկերանայ կայսերական Ֆըրըգաթին մը, և երեք հազարէն մինչեւ չորս հազար զօրք պիտի տանին: Ինչ պէտք եղած պատրաստութիւնք այսօր չկարենան աւարտիլ, յիշեալ նաւերը վաղը ճամբայ պիտի ելնեն:

Կըսուի թէ պատերազմական նախարարին պաշտօնն է արտնել Հօգերը Պարտաւոյի Թօզուլ:

Բարենորոգմանց Եւրոպական յանձնախումբն իւր քննած կազմական կանոնագրաց աւարտին ընթերցմանութիւնն աւարտեց: Այժմ երկրորդ ընթերցանութեան սկսած է, որ հաւանականաբար քանի մի նիստէն պիտի վերջանայ, որով Եւրոպական յանձնախմբին պաշտօնն ալ կը վերջանայ:

Անգղիական դեսպան Պ. Կոշէն երէկ դեսպանատան քաղաքական թարգման Սըր Ալֆրէտ Սանտիսընի հետ Թարապիայէն Սիրքէճի իսքէլէսի գալով, Բ. Դուռը գնաց, և վսեմ. Ապէտին փաշային հետ տեսակցեցաւ: Յետոյ Սուլթան Ահմէտի, Սուլթան Պայազիտի և այլ մզկիթները պտըտեցաւ:

Քիչ մը յետոյ, Գաղղիական դեսպան Պ. Թիսօ ալ վերին Պօսֆորէն Պոլիս իջնելով, Բ. Դուռը գնաց:

Օթմանեան լրագիրն իւր այս առաւօտ թուով կը ծանուցանէ թէ քըսան հազարէ աւելի Ալպանիացիք այժմ Պարտաւոյի սահմանագլխին վրայ համախմբուած կը կենան, և վայրկեանէ վայրկեան կռուոյ կըսկսի մը կսպասեն:

Թուրք լրագիրք Բաղէշի (Պիթլիս) կուսակալ Արիֆ փաշայի կողմանէ յուլիս 26 թուով առ Բ. Դուռն ուղղեալ հեռագիր մը կը հրատարակեն, որոյ թարգմանութիւնն հետեւեալն է.

«Սղերդի Սանճագին Բըզվան գաւառակին Նէրքէւ գանուող մի քանի գիւղերու Քրիստոնեայ բընակիչք աւելի առաջ Քրդաց հարըստահարութիւններուն պատճառաւ տեղէն անդէն գաղթած էին: Բայց այժմ, կառավարութեան կողմանէ ձեռք առնուած բարեկարգական միջոցներէն ապահովութիւն ստանալով, իրենց գիւղերը վերադարձան, և անոնց գլխաւորներն հետեւեալ հեռագրաւ շնորհակալութիւն յայտնեցին:»

Ահաւասիկ յիշեալ հեռագիրն ալ.

«Մեր Մութէսարրըֆ փաշան Բըզվանի գաւառակը գալով, ապահովիչ խօսքեր ըրաւ. ազգաց ժողովրդեան և խիստ միջոցներ ձեռք առաւ աւազակաց դէմ. առօրով մեզմէ շատեր, որք գաղթած էին, իրենց հայրենիքը վերադարձան, և այժմ Վեհ. Սուլթանին բարօրութեան համար աղօթք ընելու կ'զբաղինք:»

Բըզվանի գաւառակն (որոյ մէջ հնախօսք անմանք Բիւզանդիոն ամուլ կարծեն), Կորդուաց լեռներուն հարաւային կողմը կ'իյնայ, և այդ տեղերու Քրիստոնեայ բնակիչք Հայ և Ասորի են գլխաւորապէս:

Ճ.քոտրա նաւոյ հիւպատոսք իրենց կառավարութեանց խնդրած են թէ Պարտաւոյիք երկու Ալպանիական գիւղեր այրած և բնակիչները ջարդած լինելով, Ալպանիական միութիւնն որոշած է վրէժ լուծել Պարտաւոյիներէն, և հետեւաբար՝ Սև Լեռան կառավարութեան հետ որ և է կարգադրութիւն չընդունիր: Յունաստանի սրբ. ուխտք հօրերուն նկատմամբ՝ Ալպանիական միութիւնը բաղդատաբար անտարբեր է եղեր:

Ֆօր տիւ Պօսֆոր սուտ կը համէ այն զրոյցը թէ Պ. Կոշէն ի մօտոյ Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի եղեր:

Միտհատ փաշան Սուրիայէն ճամբայ ելած է Զմիւռնիա երթալու համար:

Քսան և հինգ Թուրք պատվիրք (քէօլէ) ստրկութեան պաշտօնատան ապաստանեցան իրենց ազատութիւնը խնդրելով: Բայց կըսուի թէ ստրկութեան նախարարը դերերոց համար բաղդարձակ ազատութեան կանոնն 'ի գործ չդընելով, այս գործին բուն Շէյխի լուծում մը տալ կուզէ եղեր, կըսէ Սթամպուլ, որով գերի աղախին մ'եօթն տարի ծառայելէ յետոյ միայն կրնայ ազատութիւն ունենալ:

Օգոստ. 3 թիւ Անգղիական լըրագրաց մէջ հետեւեալ հետաքրքրական հեռագիրը կը տեսնենք.

«Բեղբաղուրի 2 օգոստ.—Այս առաւ լրագիրք Սև ծովու եզերաց վրայ Նովօրոսիք քաղաքէն քաշուած լուրեր կը հրատարակեն, ծանուցանող թէ շատ մը Յոյն և Հայ գաղթականք մանրս փութեր են հոն երթալ, բայց անոնց նաւուն վերայ Ռուսական իշխանութեանց հըրամանաւ ուժերը արձակուեր են: Այս գաղթականաց նաւած նաւուն նաւապետն սպաննեցաւ, և Ռուսական պատերազմիկ նաւ մը յետոյ նաւուն մարդերն և ուղեւորները բռնեց, որոցմէ մի քանին վիրաւորեալ էին: Ասոնք անմիջապէս բանտարկեցան: Լրագիրք կը յաւելուն թէ կէս միլիոնի չափ Յոյնք և Հայք մտադիր են Ռուսական հողը թողլով, բայց առանց հաւանականաբար չպիտի ստացուին իրենց հայրենակցաց եղած ընդունելութենէն:»

Մեր երէկուան թուոյն մէջ, Պ. Կլատսթոնի առողջական վիճակին վրայ խօսելով, Անգղիական լրագրաց ոմանց հրատարակութեան համեմատ ծանուցած էինք թէ Օտեան Էֆէնտին ալ հիւանդանալ դընացած է Պ. Կլատսթոնի տունը: Բայց Ն. վսեմութեան ուղեւորութեան նկատմամբ մեզմէ աւելի մանրամասն տեղեկութիւն ունեցող ազգայինք անմէք կ'իմացնեն մեզ թէ Օտեան Էֆէնտին իւր յօդացաւը դարմանելու համար Վիշիի ջուրերը (Գաղղիա) գնացած է, և անդ կը գտնուի այժմ:

Մեր դժուարութիւնը, ունէինք այս վերջին տեղեկութեան հաւատալու, մանաւանդ թէ Թայմզ և Տէյլի Նիւզ լրագրերն իրենց օգոստոս 3 թուոյն մէջ, Պ. Կլատսթոնի այցելուաց անունները հրատարակած ժամանակ, «Օտեան Էֆէնտի» անուան առջեւ «Լոնտրայի Օսմանեան դեսպանատան կողմանէ ղրկուած» բացատրիչ բառերը դրած են, յորմէ կրնայ դուշակուիլ թէ Օտեան Էֆէնտիի անունը սխալմամբ դըրուած էր, զի Ն. վսեմութիւնը դեսպանական ո՛և է մարմնոյ անդամ չէ:

Մայրաքաղաքիս ընիկ լրագրերէն ոմանք երէկ պարզամաութեամբ հաւատ ընծայած էին «Անգղիայի Սիմէօր ծովակալին հըրահանգագրին» զոր Սէմաֆօռ՝ նաւային դոյլի առաջարկը ծաղրելու համար՝ դիտմամբ յինած էր հեգնականաւոր խորհրդածութեամբք: Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակուող ո՛չ մի Եւրոպական լրագիր կարևորութիւն չէր տուած այդ գրութեան, իբրեւ լուրջ հրատարակութիւն: Այսկից զատ, բացորոշակապէս սուտ էր Սէմաֆօռի այն խօսքը թէ ինք Անգղիական լրագրերէն քաղած է այն գրութիւնն, ըստ որում, ինչպէս երէկ ալ ըսինք, Լոնտրայի լըրագիրք այնպիսի պաշտօնական հրատարակութիւն մ'ընելու չափ իրենց լուրջ համբաւանքը չէին կորսնցուցած: Ուստի, թէպէտ այն ընիկ լրագիրք, որք Սէմաֆօռի հրատարակութեան հաւատ ընծայելով, առանց անհնարութեանը գիտակցութեան ծայրէ ի ծայր ընդօրինակեցին զայն, լրագրական պարզ կերծիքի մը զոհ դընացած պէտք է նկատուին:

Վանէն եկած վերջին նամակներ կը ծանուցանեն թէ հարաւային Վասպուրականի և Հէքքեարիի Քրդաց մէջ, որք Շէյխ Ուպէյտուլլահի հպատակ են, վերստին յուզում մը կայ եղեր, որ «Քրդական ինքնօրէնութեան» խնդրոյն հետ վերաբերութիւն ունի եղեր. զի ինչպէս աւելի առաջ ծանուցինք, Քրդական պատրաստութեան մը վրան գալով՝ այդպիսի խնդիր մը ներկայած էր կայսերական Բօղոսֆորաց: Յիշեալ նամակներէն կը տեղեկանամք նաև թէ հարաւային Վասպուրականի Հայք Քրդական նոր խառնաշփոթութեանց երկիւղի մէջ են եղեր, որոցմէ կրնան մեծապէս վնասուիլ. բայց յոյս կայ եւ դեռ թէ կեդրոնական կառավարութիւնը պէտք եղած ապահովիչ միջոցները ժամանակին անմիջապէս ձեռք կառնու:

Մեր թարգմանած կապոյտ տետրակին մէջ, որոյ շարունակութիւնը վաղուընէ սկսեալ պիտի տեսնուի, Շէյխ Ուպէյտուլլահի և Նորա ապստամբական շարժմանց վրայ հետաքրքրական բազում գրութիւնք կան, որք առաւելապէս իրենց կարգին մեր ընթերցողաց ուշադրութիւնը պիտի գրաւեն, մանաւանդ թէ վանէն եկած վերջին գրութիւնք, որքան ալ անորոշ լինին, նոր կարեւորութիւն մը տալ կը թուին հարաւային Վասպուրականի, Հէքքեարիի և Պարսկական սահմանագլխոյ դործոյ:

Այս գիշեր Պօսֆորոսի հովը սաստիկ զով մնաց. բայց Պօսֆորայեցիք այս օրինակ դէպքերու շատոնց վարժուած լինելով, իրենց գոյն իրենց ձեռօք բանեցին և ամփոփութեան յանձնեցին:

Երէկ իրիկուն Բէյոտ Գալըօղլու Գալըրուքի կողմը քաղաքապետական պաշտօնեայն փողոցի կայծերն մին վառած ժամանակ, լապտերը պայթեցաւ և հոն գտնուող տղայ մը ծանր կերպիւ այրեցաւ: Փողոցի կայծերուն նկատմամբ քաղաքապետական պաշտօնէից յանցած անհոգութեանց միայն օրինակ կրնայ համարուիլ այս ցաւալի դէպքը:

Ամերիկացի Տօքթոր Թանէրը, որ, ինչպէս արդէն ծանուցինք, 40 օր անօթի մնալու որոշում ըրած է իբրեւ բժշկական փորձ մը. վերջին լուր հասնելիս 34րդ օրն հասած էր՝ միայն մնանց աւելնալով տաք կամ պաղ ջուր: Պ. Թաններ հիւանդի մը վիճակը կը ներկայէ ընդհանրապէս, մերթ տաքէ, մերթ դէժ: Երբեմն սաստ հազելով կը խաէ, երբեմն տաք բաղնիք կը մանէ. երբեմն ուրախ զուարթ կը խօսի, երբեմն յետին տխրութեան մէջ կ'իյնայ. բայց թէ՛ ինք՝ իբրեւ բժիշկ, և թէ՛ ուրիշ բազմաթիւ բժիշկներ կը հսկեն իւր վրայ: Ինթէ մահուան սպառնալը մօտենայ, անշուշտ պիտի սկսի սնունդ առնուլ. բայց ինք միշտ կը յուսայ որ մտադրած օրերն ալ պիտի կրնայ անցունել առանց այդ սաղնոցին համեմատ: Այս հետաքրքրական մարդուն վիճակն Ամերիկայի մէջ օրուան խօսակցութեան նիւթ է, տունը լի է բժիշկներով և լրագրի թղթակիցներով: Կասկածողներ եղան թէ գաղտնի սնունդ կըստանայ. բայց Տօքթ. Թանները յօդտարապէս թէ ինք աւելի տեւական փորձ յանձն կառնու ապացուցանելու համար թէ 34 օրէ 'ի վեր բան չէ կերած: Տօքթ. Թանները գիշերներն ընդհանրապէս հանգիստ կը քնանայ, և այս պարագայն կըրնայ լաւ օրինակ մը լինիլ անոնց, որք իրենց փորը ծանրապէս բեռնաւորելէ յետոյ՝ կը գանգատին թէ գիշերները չեն կրնար քնանալ:

ՎՐԻՊԱԿ

Երէկուան Մասիսի աւանդականին մէջ «Հիւսիւսայգ» մակդիրին ներքեւ Պէրլին քաղաքը պիտի լինի «Պէրկէն», և «ձմեռը սաստիկ եղած տարիները» խօսքը պիտի լինի «այն օդերեւոյթը սաստիկ եղած տարիները»:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՕՐԱՐ ՍԸՐՈՒԵԱՐԷ

Երէկ իրիկուն զոցուեցաւ		10.17
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10.15
Կէս օրին		10.15
Բումպոյի եկամտացի	Փր.	29 25
Թղթադրամ	Օսմ. Լր.	1190
Թրամուայ	»	550

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

30 Յուլիս

Անգղ. Լիրա	ղրշ.	110 13
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 37
Իմփէրիալ Ռուսն	»	90 35
Ռուսական թղթդրմ.	8 րուբ.	65 քոփէք
Ֆլորին	ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 19
Հինգնոց	»	214 20
Վեցնոց	»	129
Մէթալիք	»	217
Պիլիճ	»	370
5 փարանոց	»	260

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սամսոնյ Կեղր. Յանձնաժողովէն հետեւեալ հեռագիրը կը հաղորդէ մեզ 'ի հրատարակութիւն:

Կարին 2 օգոստ.
(21 յուլիս) 1880.

Ձեր յուլիս 11/23 և 15/27 թուով հեռագրաց պատասխանն է:

Վանայ համար Պոլսոյ սահմանեալ 76 սոմար և 10 կոտ ցորեն և 43 սոմար և 6 կոտ գարի, ընդ ամենն 129 սոմար: Մեր գործակալները Վանայ գիւղին հաշուամը չէ. սոմարով կառնուի, սոմարով կը տրուի: Թղթակցութեան պատճէնը բանթայով կը ղրկեմք: Ալաշկերտի և Դարաքիլիսի մէջ սովը կը շարունակէ, Դարաքիլիսի մէջ դարձեալ երկու հոգի սովամահ լինին և ցորենի սաստիկ պէտք կենայն յանձնաժողովը կը ծանուցանէ: Ասոր 40 սոմարի չափ ցորեն ղրկելու համար եղներ խնդրեցինք անոր: Այս միջոցիս արմտեաց գիներն իջած են: Հունձքերը մինչեւ ցարդ առատ են:

ՓԱԼԼԱՐԵԱՆ

Վան 24 յուլիս 1880.

Կարօտելոց բաշխուած օգնութեանց հաշուեցոյցն այսօր բանթայով ղրկուեցաւ: Հարիւր յիսուն եղն Աղբակ (Ալբաք) ղրկուելով բաշխուեցաւ: Մընացեալ հարիւր յիսունն ալ Վանայ մէջ պիտի բաշխեմք: Ցորենին քսանուն օխան մէկ լիրայի իջնելէ յետոյ՝ այժմ նորէն երկու լիրայի ելաւ: Նպաստեալներ հին գիներով են միշտ:

Նախագահ Ավելբորց յանձնաժողովոյ
ԽՐԻՄԵԱՆ

Փարիզէն հետեւեալը կը գրեն մեզ:

«Նորէն այս օրերս աղքատ և անտէրունջ Հայրենակցաց 'ի Փարիզ երթեւեկութիւնը շատցաւ և քաղաքիս Հայ գաղթականութիւնը բարերարին անկարող է անոնցներուն օգնել: Ուստի իրենց օգնելու և ազգին պատուոյն համար՝ բարեհաճեցէք պատուական Մասիսիդ մէջ ազդու ծանուցում մը հրատարակել այս մասին: Իմն՝ թէ Ազգ. Պատրիարքարանն առանց քննութեան անցագիր փնտրելու (կրթապասը) չտար միջոց չունեցող աղքատաց:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Տէրութեանց նաւային ցոյցին վրայ նոր լուր մը չկայ․ Բերայի լրագրաց մին երեւակայական հրահանգ մը կը հրատարակէ իբր թէ Անգղիոյ ծովային գործոց նախարարութենէն Միջերկրականի նաւատորմին հրամանատար ծովակալ Սէյմըրի ուղղեալ, բայց նոյն իսկ այս զաւեշտական հրամանները մատնանիշ կը ցուցնեն նաւային ցոյցին գործադրութեան մէջ կեցած դժուարութիւններն․ Ենթադրելով որ առաջին հրամանատարն Անգղիացի և երկրորդը Գաղղիացի պիտի լինի, հրամանատարը պարտաւոր է իւր պատասխանատուութեան ներքեւ յաջողցնել Եւրոպիոյ կողմէն Գարատաղի և Յունաստանի նշանակուած հողերուն յանձնումը, սակայն ցոյցը բոլորովին խաղաղական պիտի լինի եղեր․ Հրամանատարը զանազան լեզուներ խօսող վեց տէրութեանց նաւերուն հետ հաղորդակցելու համար Լատիներէն լեզուն պիտի ընտրէ․ որչափ կարելի է՝ բնակիչներուն վրայ բարոյական ազդեցութիւն ի գործ պիտի դնէ, և այս նոյն իսկ ծովեզերքէն բաւական հեռի գտնուող Լարիսայի նման տեղերու համար, որպէս զի հող տալու դիմադրութիւն չընե՞ն։

Գաղղիական լրագիրք միաձայնութեամբ կը հերքեն ի նպաստ Յունաստանի գործողութեան մէջ նետուելու գաղափարը։ Ասոնցմէ ոմանք մինչեւ անգամ յառաջ կ'երթան ըսելու թէ Մէքսիկայի նոր արշաւանք մը չեն ուզեր։ Կ'ըսուի թէ նաւային ցոյցը խաղաղական պիտի լինի, բայց Մէքսիկայի արշաւանքն ալ ճիշդ այնպէս սկսած էր․ այն ատեն ալ կ'ըսուէր թէ Վէրա-Քրուզի առջեւ նաւային ցոյց մը պիտի լինի․ սակայն Գաղղիոյ դաշնակիցներն, Անգղիա և Սպանիա, ետ քաշուեցան, և Նաբոլէոն Գ. արշաւանքը միայնակ շարունակելու որոշում տալով՝ պատճառ եղաւ յիսուն հազար զօրք պատերազմաւ կամ հիւանդութեամբ կորուսանելու և երկու միլիոն ֆրանք ազգային պարտք աւելցնելու։ Բայց հուսկ ուրեմն Գաղղիացիք Մէքսիկայէն մեկնելու պարտաւորուած էին։ Այժմ այսպիսի բաղդախնդրութիւն մ'աններելի է։ Գաղղիա, կ'ըսեն, պէտք է Մէցի կողմն ուղղէ իւր նայուածքն, և փոխանակ Հելլենաց համար արիւն թափելու, Ալզասի և Լօրէնի կողմը փնտռէ իւր թշնամին։ Ուրիշ թերթեր կը յարեն թէ Պիւմարք իշխանն ըսած էր թէ Արեւելեան խնդրոյն համար չուզեր Բրուսիացի զինուորի մը զօրեղ կազմուածքը զոհել, նոյնը պէտք է նաեւ նշանաբան ընտրեն Գաղղիացիք Հելլենական խնդրոյն նկատմամբ։

Գաղղիոյ կառավարութիւնը պարտաւորեցաւ մամլոյն այս միաձայն յայտարարութեանց վրայ 'ի պաշտօնէ ծանուցանել թէ ինք բնաւ առանձին գործողութիւն մը չպիտի ընէ, այլ վեց տէրութեանց ներդաշնակութեան հետ ի միասին պիտի շարժի։ Հոս է ահա բոլոր դժուարութիւնը․ տէրութիւններէն և ոչ մին ինքզինք պարտաւոր չճանչեր առանձին գործողութեան մը ձեռնարկելու ի նպաստ Գարատաղի կամ Յունաստանի․ իսկ միաբան գործողութիւնն ո՛րչափ դժուարութիւններ խոչեր և խութեր ունի, որ չգիտցուիր թէ ի՛նչպէս պիտի կրնայ համաձայնութեան հասնիլ, և մանաւանդ ներդաշնակութեամբ գործել։ Ասոր հետաքրքրութիւնը մեծ է այս խնդրոյն վրայ, և Անգղիոյ խորհրդարանին մէջ այս մասին նոր հարցման մը պատասխանելով նախարարութիւնն յայտարարեց թէ բանակցութիւնք դեռ չեն վերջացած, ուստի և չը կրնար տեղեկութիւններ տալ։

Աֆղանստանի գործոց շփոթութիւնն և Արեւելեան խնդրոյն մէջ Եւրոպական ներդաշնակութեան, որոյ վրայ Պ. Կլատսթօն այնչափ վստահութիւն յայտնած էր, յուսացեալ կամ բաղձացեալ ազդեցութիւնն ի գործ դնելու մասին մինչեւ ցարդ ցուցած անզօրութիւնը, մօտալուտ քաղաքական կնճռոյ և մինչեւ իսկ պատերազմի հաւանականութիւնն, և վերջապէս անձնական տկարութիւնն Անգղիոյ հռչակաւոր Առաջին նախարարին աստղը բաւական նսեմացուցին, ոմանք նորա անկումն իսկ կը գուշակեն և Լորտ Պիքընսֆիլտի իշխանութեան վերադարձը կ'երազեն, որ դուցէ անտեղի է։ Ազատական նախարարութիւնը կարելի է ինչ ինչ փոփոխութիւններ կրէ և աւելի չափաւոր կամ պահպանողական մարդիկ դան իշխանութեան, բայց այս ալ կրնայ դեռ ենթադրութիւն մը լինել։ Խորհրդարանին մէջ Լորտ Կրանվիլ յայտարարեց նաեւ թէ վեհ. Թագուհին ինքնագիր նամակ մ'ուղղեց վեհ. Սուլթանին, որուն յորդոր կուտայ եղեր՝ յանուն իւր անկեղծ բարեկամութեան և վասն Թուրքիոյ շահուց՝ գործադրել Եւրոպիոյ բաղձանքը։ Կ'ըսուի թէ վեհ. Սուլթանն այն նամակին անձամբ պատասխան տուած է, և թէպէտ պարունակութիւնը չգիտցուիր, սակայն հարկաւ փաստեր չեն պակսիր, ինչպէս որ կրնայ տեսնուիլ Բ. Դրան Հելլենական խնդրոյն նկատմամբ հաւաքական ծանուցագրին տուած պատասխանէն։ Հաւանական կը համարուի որ տէրութիւնք այն պատասխանին քննադատական պատասխան մը տան, այսու ամենայնիւ Հելլենական սահմանաց վրայ տրուած որոշումը վերաքննութեան չպիտի ենթարկեն եղեր։

Այսօր, չորեքշաբթի, Բ. Դրան պատերազմի նախարարն անձամբ Մայրաքաղաքէս կը մեկնի Ալպանիա երթալու համար, երկու հազար զօրք և բազում ռազմամթերք տանելով իւր հետ․ ոմանք կը կարծեն թէ կարելի է Գարատաղի խնդիրը վերջացնելու կ'երթայ պատերազմական գործոց նախարարը, սակայն չկրնար մոռցուիլ որ ասկէ առաջ ղրկուած Քօմիսէրներուն պաշտօնն ապարդիւն եղաւ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԳՂԻՈՅ ՆԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱՑ ԺՈՂՈՎ

Ատենագրութիւն յունիսի 23է Նոյեմ.

(Շարունակութիւն և վերջ)

Պ. ԳԸՐՔ, (նախկին խորհրդականն արտաքին գործոց նախարարութեան), վերստին խօսք առնլով ըսաւ թէ ինք ուրախ էր լսելով որ Պ. Կլատսթօն իւր բերնէն ելած խօսքերուն համար 'պատասխանատու չէր․ և այս երկրիս մէջ ոչ ոք կրնայ չճանչել Պ. Կլատսթօնի խօսքերուն ծանրակշռութիւնը։ Պ. Կլատսթօն վերջապէս իւր անհատական պատասխանատուութեան խնդիրը մինչեւ ցարդ ըրածէն բոլորովին տարբեր կերպիւ ներկայացուց հասարակութեան։ Ստուգիւ ես ալ միշտ զգացած եմ որ Ռուսօ-Թուրքական պատերազմին ժամանակ Պ. Կլատսթօնի բանախօսութիւններն ու գրուածները մեծ պատասխանատուութիւն թողած էին անոր վրայ։ Ես յիրաւի․ իմ պահպանողական բարեկամացս հետ շատ հակամէտ եմ Պ. Կլատսթօնի վրայ թողուլ նորա արտասանած բանախօսութեանց աղէտալի արդիւնքները։ (Հաւանութեան աղաղակներ։)

“Մեր այս գիշերուան ճառին մէջ Պ. Կլատսթօնի դիտողութեանց մին այս էր թէ Ղրիմի պատերազմէն մինչեւ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութեան վերջին անգամ պաշտօնի անցնելուն ժամանակը, —(1854-1873, միջոց մը, յորում գլխաւորապէս ազատականք իշխանութեան վրայ էին), — անդադար յանդիմանական ազդարարութիւնք ուղղուած էին Թուրքիոյ որպէս զի իւր վարչութիւնը բարուքէ։ Այս այնպիսի խօսք մ'է, որոյ վրայ Պ. Կլատսթօնի հետ կրնամ վէճի մտնել։ Թանից ըսուեցաւ, և Պ. Կլատսթօն ալ լսեց, թէ այդպիսի յանդիմանական ազդարարութիւններ պարունակող գրութիւն չկայ Անգղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ. (այսինքն, ազատականք իշխանութեան վրայ եղած ժամանակ, երբեք Թուրքիոյ բարենորոգմանց վրայ չեն պնդած)։ Մինչ դժուար է ժխտական խօսք մ'ապացուցանել, ուստի առ այժմ սա միայն կ'ըսեմ որ 1862 թուականին, կամ այն միջոցները, Լորտ Ճօն Ռուսէլի կողմանէ Թուրքիոյ մէջ կրօնական ներողամտութեան խնդրոյն վրայ գրուած մի քանի պաշտօնագրերէ զատ, ուրիշ ո՛ և է յանդիմանագիր մը չկայ, որ Բրիտանական կառավարութեան կողմանէ Թուրքիոյ ուղղուած լինի բարենորոգում պահանջելու համար։ (Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք։) Կրնամ նաեւ յիշել որ, 1855էն մինչեւ 1874, Պ. Կլատսթօն 14 տարի շարունակ կամ ելմտական նախարար և կամ արտաքին գործոց նախարար էր։

“Պ. Կլատսթօնի մի խօսքը մեծ գոհունակութեամբ լսեցի։ Նա ըսաւ որ եթէ Թուրքիա Պէրլինի դաշնագրին ինչ ինչ յօդուածոց գործադրութեան համար ուրիշ կառավարութեանց քով ազդեցութիւն բանեցնելու իրաւացի պահանջ մ'ընէ Անգղիական կառավարութեան, այս վերջինը պատրաստ պիտի լինի միջնորդել։ Բայց միւս կողմէն Պ. Կլատսթօն շատ թեթեւ կերպիւ խօսեցաւ այն մեծ խնդրոյն վրայ թէ Թուրքիոյ նկատմամբ բռնական միջոցներ 'ի գործ պիտի դրուի՞ն եթէ Եւրոպիոյ փափաքները չգործադրէ։ Ես պատասխանատուութիւն յանձն չպիտի առնում ըսելով թէ բռնական միջոցներ պէ՞տք է 'ի գործ դրուին թէ ոչ։ Ես այնպէս կը կարծեմ որ այս բանը պարագաներէն կախում ունի, և ոչ մի անհատական անգամ կրնայ գաղափար մը յայտնել, ըստ որում պէտք եղած պաշտօնագրերը տակաւին ժողովոյս չեն հաղորդուած։

“Եւրոպական համաձայնութեան գաղափարը ներկայ նախարարութեան շնորհիւ երեւան չեկաւ։ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութիւնն ալ այդ գաղափարն ունէր, և զայն ի գործ դնելու համար, Պ. Կլատսթօնի արտայայտածին չափ փափաք ունէր։ Ես մեծ զարմացմամբ լսեցի Պ. Կլատսթօնի այն խօսքը թէ Անգլօ-Թուրք պայմանագիրը Գաղղիոյ նախանձը գրգռած էր, և թէ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութիւնն այս մասին քանի մը կտոր պաշտօնագրեր գաղտնի պահած էր խորհրդարանէս։ Այդ միջոցին բազմաթիւ կապոյտ տետրակներ հրատարակեցան, և թէպէտ ես պատրաստուած չեմ ըսելու թէ Պ. Կլատսթօնի յիշածին պէս Գաղղիոյ նախանձն երեւան հանող գրութիւնք չկան, այսու ամենայնիւ կրնամ ըսել թէ այդպիսի պաշտօնագրոց վրայ տեղեկութիւն չունիմ, և մեծ պիտի լինի զարմանքս եթէ այդ օրինակ գրութիւններ տեսնեմ։ Անգղիական խորհրդարանէն պաշտօնագրեր ծածկած լինելու ամբաստանութիւնն յոյժ ծանր է, և անշուշտ այդ մասին ուրիշ առթիւ ուշադրութիւն պիտի հրաւիրեմ։ (Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք։) Գաղղիոյ զգացման գալով, կրնամ յայտարարել թէ Գաղղիոյ հետ մեր համաձայնութիւնն առաջուան չափ կատարեալ էր, և չեմ յիշեր թէ Պ. Վատինկթօն այս մասին ուրիշ մտօք հրապարակային կամ անհատական յայտարարութիւն մ'ըրած լինի։

“Պ. Կլատսթօն Արմենիոյ մասին ո՛ և է բան մ'ընելու նկատմամբ կեցած դժուարութեանց վրայ խօսեցաւ, և այդ դժուարութեանց գոյութեան մասին տարակոյս չկրնար լինիլ․ բայց ո՛չ հարկաւոր ո՛չ ալ օգտակար էր որ Պ. Կլատսթօն այդ դժուարութեանց վրայ խօսէր, զի եթէ անոնց դարման չտարուի, արդիւնքը մեծ աղէտ մը պիտի լինի։ Կառավարութիւնը չփոթեցնելու բան մ'անգամ արտասանել չեմ ուզեր, բայց պէտք է ըսեմ թէ՝ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութեան պաշտօնէ քաշուելէ առաջ, ես յոյժ ազդուապէս զգացած էի թէ եկած է այն ժամանակն, յորում հարկ անհրաժեշտ էր որ Անգղիա բան մ'ընէ Արմենիոյ նկատմամբ։ (Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք։)

“Չգիտեմ թէ պատուարժան երեսփոխանք կարդացա՞ծ են Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութեան կողմանէ ժողովոյս մատուցեալ պաշտօնագրերը, վերաբերութեամբ այս խնդրոյն։ Եթէ կարդացած են, անշուշտ գիտած են թէ, այդ պաշտօնագրոց մէջ նկարագրուածին համեմատ, Փոքր-Ասիոյ վիճակն . . . . ծանր էր, և թէ Սըր Հ. Լէյըրտի ջանքերը բոլորովին անյաջող եղած էին։ Եթէ որ և է բան մը պիտի լինի, կը յուսամ թէ ներկայ կառավարութիւնն աւելի արագ կերպիւ պիտի գործէ։ Թուրք վարչութեան բարենորոգման խնդրոյն վրայ շատ բաներ կրնամ ըսել, բայց պէտք է գոհանամ սա միայն դիտելով թէ Փոքր-Ասիոյ մէջ միշտ աճող զգացում մը կայ թէ այդ երկրին ժողովրդոց լաւագոյն բարեկամն Անգղիա է, և թէ նոքա Անգղիոյ ազդեցութենէն կ'սպասեն որ իրենց այդ դժուարութեանց և դժբաղդութեանց լուծում մը տրուի։ Եթէ արդի նախարարութիւնն իւր նախորդին ընթացքէն հեռանալով, միշտ ազդեցութիւն բանեցնէ այն ուղղութեամբ, տարակոյս չկայ թէ օր մը գոհացուցիչ արդիւնք կրնայ ձեռք բերուիլ։

“Պ. Կլատսթօն կրօնական կոյր հակամիտութեան մը խօսք ըրաւ, որ անշուշտ Իսլամ ցեղին հակամիտութիւնը պիտի լինի․ բայց գրեթէ ամեն հեղինակ համամիտ էր թէ Թուրք կառավարութիւնն, իւր ամեն թերութեամբք հանդերձ, կրօնական աններողամիտ ոգի չունէր։ Կրօնական խնդրոյք և միսիոնարական ձեռնարկներով զբաղող անձինք ամենէն առաջ խոստովանած են թէ Թուրք կառավարութիւնը կրօնական գործոց մասին ուրիշ բազում կառավարութիւններէ աւելի ներողամիտ է։ Երբ կրօնական աններողութեան մասին Թուրք կառավարութիւնն Արեւելեան բազմաթիւ մարմնոց հետ բաղդատեմք, կը տեսնեմք թէ կառավարութիւնը քաղաքային և կրօնական ազատութեան պաշտպան հանդիսացած է։ (Ո՛չ, և Հաւանութեան աղաղակներ) Բազմաթիւ երեսփոխանք գիտած պէտք է լինին Լատին և Յոյն ցեղերու միջեւ շարունակ տեղի ունեցած կռիւները, որոց Թուրք կառավարութեան հարկ անհրաժեշտ էր իբրեւ միջնորդ գործել այդ երկու ցեղերուն միջեւ։ Ուստի, ես անիրաւ կը դատեմ որ Պ. Կլատսթօն ըսէ թէ կրօնական աններողութիւնն արգելք մ'էր Թուրք կառավարութեան բարենորոգման։ Եթէ Թուրքիոյ մէջ բարի կառավարիչք պաշտօնի կոչուին, կրօնական ո՛ և է տեսակ աններողութիւն արգելք չլինիր անոնց բարի գործերուն։

“Թուրքիոյ բարենորոգմանց գործին մէջ ծանր խնդիր մ'ալ դրամական խնդիրն է։ Առանց դրամի ոչ ոք կրնայ բարւոք վարչութիւն պահել։ Եւրոպա համաձայնած լինի թէ ոչ, եթէ Թուրքիոյ համար բան մ'ընելու դիտաւորութիւն կայ, ըստ իս՝ միակ ճանբան քաղաքային վարչութեան բարւոքման համար դրամ հայթայթել է։

“Պ. Կլատսթօն ըսաւ նաեւ թէ միայն Ռուսական ջանիւք չէր որ Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառաց ոմանց ազատութիւններն յառաջ եկան։ Բայց Պ. Կլատսթօն այն խռովութեանց վերաբերեալ շատ մը կապոյտ տետրակներ մոռցած պէտք է լինի։ Այն ժամանակուան դէպքերն յիշող ամեն ոք գիտէ թէ Չերնայեֆ զօրավարը, խժդժութեանց սկսելէն ամիսներ առաջ նամակ մը գրելով, յայտնած էր թէ Սլաւ մասնախմբք միայն մէկ նպատակաւ կը գործէին, այն է՝ Թուրքիոյ դէմ պատերազմ բանալու նպատակաւ։ Ուստի, ես կը պնդեմ որ Ռուսական գործունէութիւնն անմիջական պատճառն էր Պուլղարական խժդժութեանց։ (Մտիկ ըրէք։)

“Վերջացնելով, հարկ կը համարիմ ապահովել մեր կառավարութիւնն որ եթէ պահպանողականքս կարենամք օգնել ներկայ նախարարութեան, որպէս զի Թուրքիոյ գործոց կարգադրութիւնն յառաջ տանի, կրնայ վստահ լինիլ թէ մեր կողմէն որ և է ազօրէն արգելք չը պիտի ելնէ իւր գործողութեանց դէմ։” (Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք։)

Վիճաբանութիւնը փակեցաւ՝ Պ. Ճէյմս Պրայսի առաջարկութիւնն ընդունելով, որ խնդրած էր թէ Հայոց խնդրոյն վերաբերեալ նոր պաշտօնագրերը խորհրդարանին հաղորդուին։

Պ. ԹՐՕԹԹԸՐ ԵՒ Պ. Թ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

. . . Խմբագրապետ․

Հայաստանի և Քիւրդստանի ընդհանուր հիւպատոս Պ. Թրօթթըրի ստորագրութեամբ Կարնոյ Գեր. Ս. Առաջնորդին ուղղուած և նորին Սրբազնութեան կողմանէ ևս պատասխանուելէն զինի երկու նամակաց օրինակներն միանգամայն հրատարակուած տեսայ Ձեր պատուական օրաթերթին մէջ։

Պ. Հիւպատոսին նամակին առաջին մասնաւորապէս իւր անձին և Պ. Թ. Փօյաճեանի նկատմամբ Ձեր պատուական թերթին մէջ հրատարակուած գրութեան մը հերքումն է․ բայց ես թէ՝ յիշեալ Հայրապետի մասին և թէ՝ Պ. Փօյաճեանի խնդրոյն մէջ իբրեւ չեզոք կը ճանչնամ զիս, վասնորոյ յիշեալ կէտերուն վրայ գրել ինձ չպատկանիր, այլ միմիայն Պ. Թրօթթըրի այն խօսքին պիտի պատասխանեմ, զոր նախատական ակնարկութիւն մը կը նկատեմ ինձ դէմ։

Պ. Հայրապետը իւր նամակին մէջ կ'ըսէ թէ «Գէշ մարդ մը, այսինքն Հայ մը որ իւր թարգման ծառայած է իւր քով քանի մը ամիս» եւն։

Ցայտնի է որ հրապարակական թերթի մը մէջ որ և է անձի դէմ թէ՝ բացարձակ և թէ՝ ակնարկութեամբ դրուածոց պատասխանն նոյն անձին պատուապահպանական իրաւունքն է, ուստի եթէ յիշեալ Հայրապետը «գէշ մարդ» բառը ինծի դէմ գործածեր է, որովհետեւ ես ալ մի քանի ամիս թարգմանի պաշտօն վարած եմ նոյն անձին քով (Ռուսահայաստանը շրջագայելէն յետոյ Տաճկահայաստանն ալ այցելել փափաքելով), կը հերքեմ նոյն բառը, յաւելլով հանդերձ պատուական Հայրապետին վրայ․ քանզի ի՞նչպէս կարելի է զիս «գէշ մարդ» անուանել, մինչդեռ ինքը նախկին վկայականովը զիս «օգտակար» (useful) ճանչցած է նախապէս։ Այն հակասութեանց վրայ, Գեր. Օրմանեանի կողմանէ արդէն 'ի պաշտօնէ պատասխանուած լինելով, շնորհակալութեամբ հանդերձ առ Ն. Գերապատուութիւնն, երկարաբանել չեմ ախորժիր։ Բաց յայսմանէ, կարծեցեալ «ներշնչութեան» մը վրայ անձնականութեան դէմ գրելը, եթէ չենք սխալիր, քաղաքավարութեան հակառակ ըլլալէն 'ի զատ, իրաւագիտական վիճաբանութեանց ալ աններելի է, ըստ որում հայհոյելը փաստարանել չէ։

Գալով Ձեր յունիս 4ի թերթին մէջ «Բ.» ստորագիր յօդուածի վերջին պարբերութեան, եթէ 'ի մէջ այլոց ինձ ևս ակնարկութիւն մ'է յառաջ բերել կ'ուզուի, ասոր սկզբունքն անգամ չեմ ընդունիր, ըստ որում այդ խնդրոյն նկատմամբ եղած հրատարակութիւնք ո՛չ մեր ստորագրութեան ներքեւ են և ո՛չ մեր մասնաւոր խնդրանօք գրուած։

Հետեւապէս որպէս 'ի սկզբան ասացի, այս խնդրոյն մէջ ինքզինքս իրաւաբանական տեսակէտով, իբր չեզոք կը ճանչնամ և կը խնդ-

բեմ՛. . . Տէր, որ այն նամակս Ձեր յառաջիկայ թերթին մէջ հրատարակելու շնորհն ընէք յանուն անկողմնակալութեան (*)։

Որով միամ շնորհապարտ
26 յուլիս 1880 Ց. Մ. Բէշիկթաշլեան
Կ. Պոլիս Աչըր էֆէնտի խան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎՕԼՆԷՅ
ԱՒԵՐԱԿՔ
ԿԱՄ
ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ (**)

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.
ՆՈՐ ԴԱՐ

Հազիւ թէ նա այն բառերն արտասանեց, և ահա մի խառնիխուռն շշնջիւն արևմտեան կողմէն փրթաւ, և անդանօր դարձնելով իմ աչքս՝ դէպ 'ի Միջերկրականի ծայրն Եւրոպիոյ ազգաց միոյն երկրին մէջ մի նորանշան շարժում տեսայ, այնպէս որ մի ընդարձակ քաղաքի մէջ ամեն կողմէ մի բուռն ապստամբութիւն ծագելով մի անհամար բազմութիւն սաստիկ յուզման մէջ փողոցաց և հրապարակաց մէջ կը ցրուէր զունդագունդ։ Եւ իմ ականջս՝ մինչև յերկինս վերացեալ գոչիւնիցն խլացեալ մերթ ընդ մերթ այն բառերը կը լսէր։

«Ի՞նչ է այն նորանշան եղելութիւնն և ի՞նչ է այն անագորոյն և գաղտնածածուկ աղէտքը։ Մի բազմաթիւ ազգ եմք մեք և իրարու յօժանդակեմք. մի սքանչելի երկիր ունիմք և ուսեալ զրկեալ եմք. աշխատասէր և գործունեայ եմք և չքաւորութեամբ կեանք կ'անցունեմք. չափազանց հարկեր կը վճարեմք, և կ'առարկեն առ մեզ թէ բաւական չե՛ն տակաւին. յոյժ հաշտ կերպիւ վարուիմք մեք օտարաց հետ, և մեր անձինք ու մեր ինչք ապահով չեն ներքնապէս. ո՞վ է ուրեմն զմեզ լափող աներևոյթ թշնամին։»

Նոյն բազմութեան մէջէն ելած բարբառք այսպէս կը պատասխանէին. «Մի՛ որոշիչ դրօշակ պարզեցէ՛ք, որոյ ներքև համախմբին նաքա որք օգտաւէտ աշխատանօք ընկերութիւնը կը պահպանեն և կը սնուցանեն, և ահա յանժամ պիտի գտնայք զՁեզ սպառող թշնամին։»

Իսկոյն դրօշակը բարձրանալով այն ազգն իրարու անհաւասար և ընդդիմակաց երկուքթիւ երկու մասանց բաժնուեցաւ. անհամար և գրեթէ ամբողջ մասն առհասարակ աղքատիկ և վատոյժ տօթակէզ կերպարանօք, և չուառ ու վաստակաբեկ վիճակի մէջ կ'երևէր, իսկ փոքրաթիւ և անըգդայ մասն ոսկեօք և արծաթեաւ ճոխազարդար զգեստովք, պարարտադէմ ու գիրացեալ և առատաղեղ վիճակի մէջ կ'երևէր։

Առաւել ևս ուշադրութեամբ այն մարդիկը դիտելով հասկցայ որ մեծագոյն մասն հողագործ, արհեստաւոր, վաճառական, և ընկերութեան օգտաւէտ ամեն կերպիւ աշխատասէր և ուսումնասէր անձանցմէ բաղկացեալ էր, իսկ փոքրաթիւ մասն ամեն կարգէ, աստիճանէ, դանձային, ապուտայեա և զինակիր անձանցմէ և կառավարութեան գինուորային և թոշակաւոր գլխոցմէ բաղկացեալ էր։

Սոյն երկու մասք դէմ առ դէմ լի զարմացմամբ զմիմեանս նկատելով, տեսայ որ մի կողմանէ բարկութիւն և զայրացում, իսկ միւս կողմանէ զարհուրանաց մի շարժում կը գոյանային. և մեծագոյն մասն այսպէս բաւ փոքրաթուոյն.

«Ինչո՞ւ համար մենէ անջատեալ էք դուք, միթէ և դուք մեր ազգէն չէ՞ք։

«Ո՛չ, պատասխանեց խմբակը. դուք ժողովուրդը կը կազմէք, սակայն մեք ժողովրդեան մի ընտիր մասն, իշխանատէր դասը կը կազմեմք, և սատնձին մեր օրէնքը, սովորոյթներն ու իրաւունքն ունիմք մեք։»

Ժողովուրդն.—Որո՞վ աշխատութեամբ կ'ապրիք դուք մեր ընկերութեան մէջ։

Մեծամեծք.—Աշխատութեան համար ծնած չեմք մեք։

Ժողովուրդն.—Ի՞նչպէս ուրեմն այնքան հարստութիւն շահեցայք։

Մեծամեծք.—Ձեզ կառավարելու հոգն ստանձնելով։

Ժողովուրդն.—Ի՞նչ, մեք աշխատիմք և դուք վայելէք, մեք արտադրեմք և դուք մսխէք։ Հարստութիւնք մենէ գոյանան և դուք զայնս սպառէք և զմեզ կառավարո՞ղ անուանէք դուք զՁեզ. . .։ Դասդ իշխանատէր, և դասդ խարդախասէր, օտարական էք դուք առ մեզ, զատուեցէ՛ք ուրեմն մենէ և տեսնեմք թէ ի՞նչ կերպիւ պիտի ապրիք դուք յայնժամ։

Ի նոյն պահու փոքրիկ խմբակն այս նորադէպ պարագային վրայ խորհելով մի քանի արդարասէր և վեհանձն անհատք սկսան այսպէս զրուցել. «Հարկ է որ մեք՝ ժողովրդեան հետ միանամք և իւր բեռանց մասնակցիմք. քանզի սոքա նաև մեզ պէս մարդիկ են և մեր բոլոր հարստութիւնք միշտ սոցանէ կը գոյանան»։ Իսկ միւսք ամբարտաւան կերպիւ բսին թէ, «ժողովրդեան հետ մեր միացումն ամօթ է. նա մեզ միայն ծառայելու համար եղած է. միթէ այն տէրութեան աշխարհակալաց ազնիւ և ընտիր մասը չկազմե՞մք մեք։ Ցիշեցէ՛ք այն ժողովրդեան մեր իրաւունքն ու իւր ծագումն»։

Ազնուականք.—Ժողովո՛ւրդ, կը մոռնա՞ք որ մեր նախնիք այն երկիրն տիրապետեցին, իսկ Ձեր ազգը մեզ ծառայելու պայմանաւ միայն իւր կենաց տէր եղաւ։ Ահաւասիկ մեր ընկերային պայմանն և ահաւասիկ բստ սովորութեան և պահպանման ժամանակի հաստատեալ իշխանութիւնն։

Ժողովուրդն.—Դա՛սդ ընտիր աշխարհակալաց, ցուցէ՛ք մեզ Ձեր տոհմագրութիւնը, տեսնեմք թէ այն իրողութիւնն որ մի անհատին վնասակար գողութիւն և յափշտակութիւն կը համարուի, միթէ 'ի վնաս մի ազգի գործուելով առաքինութիւն կը լինի՞։

Եւ իսկոյն ամեն կողմէ շշնջիւնք բարձրանալով ազնուական անհատից անուանք սկսան յորջորջուիլ, և իւրեանց ծագումն ու տոհմային հանգամանքն որոշակի արտայայտուիլ, և պատմեցին թէ ինչպէս նոցանէ միոյն մեծ հայրն և կամ նոյն իսկ իւր հայրն 'ի բնէ վաճառական կամ արհեստաւոր լինելով որ և է միջոցաւ հարստանալէ յետոյ, ստակով ստացած էր ազնուականութիւնը. մի ամենափոքր մաս միայն հինաւուրց դերդաստանէ ծագում առած է իրապէս. Տեսէ՛ք կ'ըսէին գարձեալ սոքա, տեսէ՛ք ստորնութենէ յառաջ եկած սոյն մարդիկն, որք իւրեանց ազգակիցները կ'ուրանան. տեսէ՛ք սոյն դրուեհիկ նոր զօրականներն, որք նըշանաւոր և վաղեմի զօրականներ կը սեպեն զինքեանս անամօթաբար. սոյն զրոյցք կատականաց նիւթ եղան։

Մի քանի խորամանկ մարդիկ սոյն զրոյցները խափանելու համար սկսան այսպէս բարբառիլ. «Հեզ և հաւատարիմ ժողովուրդ, ճանչցէ՛ք օրինաւոր իշխանութիւնը, թագաւորը կ'ուզէ և օրէնքը կը հրամայէ»։

Ժողովուրդն.—Դա՛սդ իշխանատէր, փառաքաղց բախտի, թողէ՛ք դուք որ թագաւորք ինքեանք խօսին. թագաւորք ժողովրդեան անդորրութիւնը կ'ուզեն և ևծ, և օրէնքն արդարութիւն մի միայն։ Ցայնժամ մեծամեծ զինուորականք բարբառեցին թէ ժողովուրդը հարմամբ և ևծ կը հնազանդի, հարկ է ուրեմն զայն պատժել. զինուորք զարկէ՛ք սոյն ապստամբ ժողովրդեան։

Ժողովուրդն.—Զինուորք, դուք մեր արիւնն իսկ կը կրէք, միթէ Ձեր արենակիցներն, եղբայրները կ'ուզէ՞ք ծեծել. եթէ ժողովուրդը կորնչի, ո՞վ պիտի սնուցանէ զՁեզ արդեօք։

Ցայնժամ զինուորք իւրեանց զէնքը վար առնելով այսպէս ըսին. «Մեք ևս ժողովրդէն եմք, ցուցէ՛ք առ մեզ թշնամին»։

Ցայնժամ փոքրաթիւ խմբակն ըսաւ, Ահա ամեն ինչ կորուսեալ է, քանզի ժողովուրդն իւր աչքը բացաւ։

Եւ ժողովուրդը պատասխանեց. Ահա ամեն ինչ ազատեցաւ, քանզի եթէ մենք լուսաւորեցանք, մեր զօրութիւնն յառաջս չգործածեմք բնաւին. մեք մեր իրաւունքը կը խնդրեմք միայն։ Ոխ ունէինք, կը մոռնամք զայն. արդ քանզի գերի էինք մեք մինչև ցարդ, իսկ այժմ ազատ եղանք, և ազատութիւնն արդարութիւն կ'սպասէ միայն։

(Շարունակելի)

ԳՐԱԿԱՆ

Հետևեալ ոտանաւորն ազգասէր հեղինակին խնդրանաց համեմատ կը հրատարակենք։

ՍՈՎ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

Անցաւ Պարսից դարունն ողջ ծաղկունք թառամեցին,
Նորանց բարի բոյսերն մարդկանց չահ չի տվեցին։
Բարկացեր էր Արամազդ տեղւոյս բնակչաց վերայ,
Իւր անձրևի ցօղերն չ'տեղաց նա անխընայ։
Ասաց Թո՛ղ արդ նուաղին գետ ու առուակներ,
Վէհ պատգամին համեմատ պակսեցան նոցա ջրեր։
Հրամայեց Փեսոյին ներգործել կանանչներին,
Բուսական զօրութիւնք ողջ խամրելով թարշամեցին։
Ոզորմելի մշակն բոլոր տարին ջանացաւ,
'Ի զուր թափեց իւր քրտինք կալեն ցորեն չի բերաւ։
Թէ մի քիչէլ որ ունէր անտարբեր գիւղի տէրն,
Կորզեց նորա ձեռքից նա դատարկ եկաւ իւր տունն։
Արամազդի արածէն Գեհէնարէ վտանգեցաւ,
'Ի սպշտօնէ խոռվեց Պարսկաստանէն հեռացաւ։
Սովի կայծը բռնկեց գնալով ուժ ստացաւ,
Դեկտեմբերի սկիզբն յանկարծակի վառեցաւ։
Ողորմելի մարդկանցն կ'սար սաստիկ կոտորած,
Սարսափելի փոթորիկ մտեր աններ կատարած։
Նկաւ սաստիկ ձմեռն ճանապարհքն էլ փակուեցան,
Անօգնական գիւղացոց չատերն քաղաքը թափուեցան։
Անկարողք տեղ չի հասան ճանապարհին մնացին,
Կենդանի բաց աչքերով գաղանք նորանց լափեցին։
Պարսկաստանի գիւղերն լիկ մերկ մընացին,
Նոցա գոմշ և եզեր ամեն կերակուր դարձին։
Նոցա հօտն և նախիրք չ'եղան իւրեանց բաւական,
Ձի նայեցին այնուհետ անասուն կենդանիք կերան։
Զ'մնաց շուն և կատու, աքաղաղի ձայն լսեց,
Նորա գեղն սեւագէմ բուերի վայն յաջորդեց։
Շատ տեղեր պատահեցաւ որ մարդու միս էլ կերին,
Զէր զիմանար մարդոյ սիրտ նայել այս դաժան աղետին.
Երեխերքն ծախեցին մինչ առանց փող էլ տային,
Կա՞ր արդեօք այնպիսի մարդ որ խընամեր այդպէսին։
Փախցաւ Տէրութիւնն օգնել նորանց ջանացաւ,
Կարգ ու կանոն չուեր կարգեց չարունակել սկսաւ։
Ամեն կողմ՝ լսեցին դէպ քաղաքը փախչին,
Անհամար անասելի մարդիկ Թէհրան լցուեցին։
Զիկար տեղի ինչեւան տուն ու անդ թափուեցին,
Աչնան տերևների պէս մարդիկ 'ի հող թափեցին։
Այնպէս եղաւ մարդոց կեանք իրար վերայ դիզեցին,
Փողոցների մէջումն անտէր անխնամ մընացին.
Նոր մի տեսակ տեսարան ներկայացաւ Թէհրանն,
Ուտելիքը վերջացաւ, փակուեցան խանութներն։
Զիկար այնքան ղափուղներ երբ կարէին պատանել,
Մարդկանց մտան չէկար ուժ ջոկ ջոկ գերեզման փորել։
Զօրական մեծ տայլերն գիտ բարձած տանէին,
Ահաղին փոս փորելով հինգով տասով թաղէին։
Սառնած իչու միս ո՛րքան պատիւ էր ճարեր,
Որ իրար սպանէին նորա համար չատ մարդեր.
Թէ որ գիչերն մեռնէր չունէր լափէին փոյթ գիխակք։
Զ'էր կարելի տնցանել տասը տակ էին մեռելաք։
Բարի բէրդով Պարսկաստանն սպանդանոց էր դարձեր,
Աղետալի՛ տեսարանն, մարդ որդուն մոռացեր։
Աշխարհիս բաների մէջ ամենէն քաղցր սէրն էր,
Արդեօք այն օրերումն սէրն ո՞ւրեր մընացեր,
Պարսից ա'յս պատահարն թէ որ ուզես նկարել,
Կարդալոյ ժայռէ սրտեր ո՞ւսկից պէտք է սրնել։
Այլ կ'ս'ցցեն մեր ազգայինք և մարդասէր Քրիստոնեայք։
Այնպէս մի պատուհասէ արդ եղան մեզ պաշտպանիք։
Զարմանալի՛ մի հրաշք ծնաւ յանկարծ մեզ Թէհրան,
Անձնուէր մի խումբ անձինք յարոյց մի ձայն միաբան։
Դիւցազնաբար գիմեցին սոքա ընդդէմ վտանգին,
Պէտք է լինէր այս մի գործ Աստուծոյ դատոնի մասին։
Առանց մի մեծ միաձի զգուշութեամբ սպահացին,
Ուժ հարիւր պանդուխտներ քաղքըցոց հետ միասին։
Ինչ՞ էր սորա պատճառն ամենքեւ ես գ'այս տեսի,
Որ կամեցան 'ի սրտէ մի բարեկարգ վիճակի։
Կարգ ու կանոն հաւիւներ ելքը մաուքը խմացին,
Ամեն մի գործի վերայ կառավարիչ կարգեցին։
Բնակարան, տուն, ջերմին հանդերձ և անկողիններ,
Բժիշկ ձրի դեղերով անխնայ միշտ դարմաններ։
Կեցցէ՛ մեր Պարսից Շահն որ հայրաբար մեզ օգնեց,
Իննսուն լիար օրական հացիւ մեզ կեանք պարգևեց։
Աղքատանոցի համար ուրիշ ծախքեր տուեց,
Հայոց խնդիրներն միշտ անխնայ նա կատարեց։
Բարի գործոց հետևանքն հարկ է բարի կ'լինի,
Տէրն մեզ խոստացեր է սիրոյ խմբին մէջ լինի։
Ամենն էլ ողջ փրկուեցին իւրեանց գլուխ դէր գնացին,
Մինչ ճանապարհի ծախսն կառավարիչք հոգացին։
Այս գործն տուեց պատճառ իմանալ մեզ որ ազգին,
Հարկաւոր է միշտ ուսմունքն հարթել դժուար մեր ուղին։
Պէտք է ասեն մեր ազինք արդեօք մտաբքեց չուա անցա՞ւ,
Ձուցմէցոց աղաղակ որ բոլոր Աշխարհն պատաւ։
Զանեցան կարգ ու կանոն, հարուստներն չատ կերին,
Հեգ մարդիկ ձայն չ'ունենալով 'ի զուր աղաղակ բարձին։
Ես չ'եմ կարող նկարել հաչիւն կայ գումարաց,
Հնդկահայոց նուէրներ արդեօք ո՞ր անկիւնն մնաց։
Նոցա առատ տուրքերն մինչ օրս ի՞նչ եղեր են,
Այնքան ծախքով դպրոցքն, կրթեալ տիրացուն ու՞ր է։
Ձուզայու անցքի համար ժամեր կուզէ նկարել,
Ես հարկաւոր գործ ունիմ պէտք է սպասով մարդ ճարել։
Ունիս ընտիր ստարան և անդորթ Քահանաներ,
Թող մտածեն այս մասին 'ի լոյս տան իւրեանց գործեր։
Ազգի բարի յէջատակ ի՞նչ ծախքով անդեկեր է,
Անփոյթ մարդկանց շնորհիւ մտո է ժամն գըն կ'լանէ. . .։
Վատ ժամեր երբ անցկացան ունչս աւրին կառավարչաց,
Անդէտ մարդկանց յարածն չի սիրեց

1880 Մայիս 25 Մ. Բժշկեանց
'ի Թէհրան

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ՀԱՅ-ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Հատոր Բ.

Գափամաճեան Մինաս էֆէնտին իւր շարադրած Հայ-Ազգային պատմութեան երկրորդ և վերջին հատորն ալ հրատարակեց, որ ուժածոյ 340 էջէ կը բաղկանայ, և Գափամեան տպարանէն ելած է՝ մաքուր և վայելուչ տպագրութեամբ։

Այս հատորը կը խօսի Բագրատունեաց և Ռուբինեանց հարստութեան ծագման, տևողութեան և կործանման վերաբերեալ դէպքերուն և անոնց պատճառներուն վրայ։ Հայաստանի անիշխանութեան ժամանակուան դէպքերն ալ պատմուած են։

Ասկից զատ, Գափամաճեան էֆէնտիի այս գործը մեր ազգին ժամանակից պատմութիւնն ալ պարունակելու առաւելութիւնն ունի Պատրիարքական իշխանութեան սկզբնաւորութենէն մինչև 1879 ի վերջն իշխանութիւն վարած բոլոր Պատրիարքաց վարուց և գործոց և անոնց ժամանակ տեղի ունեցած ազգային կարևոր դէպքերու վրայ կը խօսի։ Տեղ տեղ, կարևոր իրողութեանց առթիւ խորհրդածութիւններ գրուած են, որք թէ՛ ուսուցչաց և թէ՛ ուսանողաց օգտակար կրնան լինել։

Երկասիրողը պատմութեան վերջը քանի մ'օգտակար ցանկեր աւելցուցած է, որք ազգիս գլխաւոր գրագիտաց, գատաստաց, հայ զօրապետաց, գիւանագիտաց, պաշտօնատարաց, դատաւորաց, փաստաբանաց, ոսկանաւորաց, վաճառականաց և տաղանդաւոր արհեստաւորաց անունները կը պարունակեն։

Ցաւալի չունիմք որ այս գործն, իւր պարզ և դիւրահասկանալի ոճովը, կոկիկ ձևովն և դիւրամատչելի գնովը լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ ընթերցասէր հասարակութենէն, և ազգային ուսումնասարան վարժարանաց տնօրէններուն ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ։

Կը ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով, ի գին 8 ղրուշի։

Փ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գաղղիերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև տասնևմէկ երարդ թերթն հրատարակուած։ Առ այժմ կանոնաւոր կերպով շաբաթը մէկ թերթ կ'ելնէ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ ելնել պիտի սկսի։ Նոքա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ուկէս ակի վճարել, կրնան թերթաւ թերթ գնել, որ 60 փարա է։

Գլխաւոր մեծերանոյն է Ֆրէնկեան գրավաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով։ Արշակ էֆէնտիի Թղթավաճառանոցին ի Ղալաթիա. Ալեքսան Աստուրեան էֆէնտիի Անգղիական գրավաճառանոցն ի Ղալաթիա, Հէնտէկ սօգագը, Աչըարակին տակը. նոյնպէս Փ. Վայսի քով, ի մեծ փողոցն Բերայի։

ՊՏՈՅՏ ՄԸ
ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՂԵՐՈՒ ՄԷՋ
ԳՐԵՑ
Մ. Ց. Պարոնեան
ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ
Ս. Գ. Պօղոսեան

Կ. Պոլսոյ թաղերու ազգայնոց բարքը, սովորութիւններն և ընկերական կեանքը, նոյնպէս և վար-

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amériquesont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Étrangères* *G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

ժարանաց վիճակը նկարագրող գաւառական հետաքրքրաշարժ գործ մ'է, որ տեսր առ տետր սկսած է հրատարակել։

Այն գործոյն չորրորդ տետրն արդէն տպագրուած և չքնաղ բրութեան հանուած ըլլալով՝ կը ծախուի լրագրատնաց քով, Ս. Պուլկարեան գրատունը և Յուսէփ Փօզօս աղայի խանութը ի գին 40 փարայ։

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՃՃԻՐՔ
ՊՐԻՆՎԻԼԻ ՄԱՐԹԻԶՈՒՀԻ
Հեղինակ Աէժէնտար Տէռայ
Թարգմանիչ Մ. Ց. Մելիքեան
Հրատարակիչ Ս Գ. Պարտիզպանեան

Այն հետաքրքրական պատմութիւնը, որ ընտիր պատկերներով ճոխացեալ է, Հայրենիքի խմբագիր Մ. Ց. Մելիքեան էֆէնտիի թարգմանութեամբ 'ի լոյս ընծայեալ ըլլալով, կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով ի գին 7 ղրուշ։

Իսկ կեդրոնատեղին է' Նէնէի ճամի Չիլենկիրլէր ճառաեփի Ս. Պուկարեան գրատունը. ուր կը ծախուի նաև «Արուեստ երկրագործութեան» անուն օգտակար գիրքը ի գին 10 ղրուշ։

ՏԻՐԱԿ

Վլէնեալիի Մխիթարեան Միաբանութեան մամուլէն այս անգամ 'ի լոյս ընծայեալ Հայաստանի ամենէն նշանաւոր գաւառներէն միոյն՝ Տիրակայ՝ աշխարհացոյց քարտէսն, որ իսկական մեծութեան 1/200,000ը լինելով, մեծ գիրքով շինուած է։ Հին և նոր անուններն, ուղիները, լերանց բարձրութիւնն եւ, լաւ նշանակուած է այս քարտէսին վրայ։

Կը ծախուի գրավաճառաց քով. գին 3 ֆրանք։

ԵՊԻՇԷ Վ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ
Ի ԳՐՈՑ ՐԱՐԲԱՌ
Առաջին տարի
Հրատարակեալ ծախիւք Նպաստամատոյց Ընկերութեան Նոր–Թաղի յետակէտար.

Հայերէն գրաբար լեզուի ուսման համար նոր ու դիւրաւոյց եղանակաւ պատրաստուած դասագիրք մ'է, իր օգտակարութեանը՝ րըն արժանաւոր՝ ազգային դըպրոցաց մէջ գործածուելու։

Կը ծախուի ամեն Հայ գըրավաճառաց քով, մանաւանդ Յ. Գավաֆեանի գրատան մէջ, որոյ տպարանէն արդէն 'ի լոյս ելած է մաքուր տպագրութեամբ։

Գինն է 5 ղրուշ արծաթ։

ՍԿԶԲՈՒՆՔ
ԱՍՏՆՂԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՅՕՐԻՆԵԱԼ
Ի Հերոնիմոսէ Բորուեզէանց
Երկրաչափ—Անտառապետ և նախկին աշակերտ Կայսերական ուսումնարանի անտառաց.
Կ. ՊՕԼԻՍ
Տպագրեալ Յովսէփ Գավաֆեան

Կը ծախուի Ջագմագճըլար փոզոց թիւ 20 և 'ի Բիւրքճի խանվարի յարկ թիւ 23 Յովսէփ Գավաֆեանի գրատուններ 'ի գին 20 գահեկանի։

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՌ
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ
ԳՐԵՑ
ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ
ՎԱՀԱՆԵԼԻ
Ի նպաստ Պարոյտաւէր–Հայուհեաց Ընկ
Գին մէկ քառորդ մեճիտ.

ԸՆԹԱՑՔ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
Ըստ Տիկին Բոպ Քորրանթիլի

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Նախապատրաստական առաջին ու երկրորդ տարիներու համար
Աշխատասիրեաց Յ. Գ. Փափազեան

Ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ 'ի լոյս ընծայեալ սոյն Աշխարհագրութեան դասագիրքն, որ կընայ իբր ընթերցանութեան դասագիրք ու պարգեւաբաշխութեանց առթիւ իբր մըրցանակ ևս գործածուիլ, յորդոյ Տեսչաց, Ուսուցչաց և Հայաստանի մէջ ուսումն ծաւալելու նպաստաւոր կամեցող Ընկերութեանց ուշադրութեանը կը յանձնենք։

Գին 3 ղուրուշ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՅՈՒԼԻՍ 1 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 31
ՊՈՍՓՈՐԻ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթեւեկման կէտեր	Թիւ
11	Ենիքէօյէն Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյի Թարապիա Ենիքէօյ Ստենիա. Պոյաճըքէօյ. Րումէլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտ գիւղի չոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	33
11 30	Ք Ա. Գաւաղէն Ենիքէօյէն. Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան Ք. Հիսար. Պէպէք.	28
1	Ենիքէօյէն Մէզարպ. Պէյլէրպէյի. Թարապիա, Ենիքէօյ. Էմիրկեան. (Ուրբաթ օրերը Ք Հիսար. Պէպէք):	32
2	Ենիքէօյէն Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Ենիքէօյ Ստենիա. Պոյաճըքէօյ. Ք. Հիսար, Պէպէք,	18
3	Ենիքէօյէն Մէզարպ. Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Ենիք. Ստեն. Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Ք. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Սիրքէճի քէօփրիւ (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չհանդիպիր).	33
4	Ենիքէօյ. Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապ. Ենիք. Ստենիա. Միրկեօն. Ք. Հիսար Պէպէք. Արնաւուտ. Գուրուչէշմէ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.	28
5	Ենիքէօյէն Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Ենիք. գիւղ Էմիրկեան. Ք Հիսար Պէպէք Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	25
6 15	Ենիքէօյէն. Պէյլէրպ. Թարապ. Պէյքօզ Ենիք. Միրկեօն. Գանլըճա. Ք. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Խասգիւղ :	4
8	Ա. և Ք. Գաւաղ. Ենիքէօյէն. Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյի Թարապիա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Ք. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Ստենիա)	21
10	Մէզարպուրնուէն Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Ենիքէօյ, Էմիրկեան, Ք. Հիսար, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	22
	Առաւօտեան ժամեր	
11 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	23
11 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	25
12 15	Պէպէք, Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	22
1	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Բացի Ուրբաթէ):	2
1 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամը 1 30 ին կելլէ).	23
2 30	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	22
3 15	Արնաւուտ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.	32
8 15	Արնաւուտքիւղէն ուղղակի կամուրջ :	23
10 45	Արնաւուտ. ուղղակի կամուրջ :	25
	Ասիական եղեր	
11	Պէյքօզ, Բաշապաղչէ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք :	21
11	Արնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ:	4
11 45	Պէյլէրպէյի. Պէյքօզ, Բաշապաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին).	17
1 30	Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Պէյքօզ, Բաշապաղչէ. Ր. Փ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Պէշիկ. (Բացի Ուրբաթէ:	10
3 30	Գուզկունճք. Պէշիկ. Գապաթաշ. (Բացի Ուրբաթէ) :	23
3 30	Պէյքօզ, Բաշապաղչէ. Ր. փաշա մահալլէսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ (Ուրբաթ օրերը Գուզկունճ. հանդիպելով):	17
8 45	Պէյլէրպէյի Պէյքօզ. Բաշապաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Խասգիւղ (Ուրբաթ օրերը Րիֆաթ փաշա մահալլէսի):	19
9 15	Վանիքէօյէն ուղղակի սամուրջ :	2
10 30	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ (Բացի Ուրբաթէ):	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթեւեկման կէտեր	Թիւ
12 30	Գապաթաշ. Խասգիւղ Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ք. Հիսար, Գանլ. Էմիրկեան, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյլէրպ. Ենիքէօյ:	4
1 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք. Ք. Հիսար: Գանլճ, Միրկեօն, Ենիք, Թարապ, Պէյլէրպ, Մէզարպ, Ենիքէօյէ:	33
2 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնվ. Ք. Հիսար, Պոյաճ. Ստենիա. Ենիք. Թար. Պէյլէրպ. Մէզր. Ենիք.	28
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք Ք. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզարպ. Ենիքէօյ.	25
5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնաւ. Պէպէք. Ք. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկեան. Ենիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյլէրպ. Մէզարպուրնու. Ենիքէօյ. Գաւաղլար.	21
6 30	Խասգ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտ. Ք. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկեան. Ենիք, Թարապիա. Պէյլէրպ.	19
8	Արնաւուտ. Պէպէք. Ք. Հիսար Միրկեօն. Ենիք. Թարապիա. Պէյլէրպէյի Մէզարպուրնու. :	22
9 15	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք. Ք. Հիսար Պոյաճըք. Ստենիա. Ենիք: Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզար. Ենիքէօյէ : (բացի Ուրբաթէ):	33
10	Ք. Հիսար, Պոյաճըքէօյ. Ենիք. Թար. Պէյլէրպ. Մէզարպ. Ենիքէօյէ (Ուրբաթ օրերը Պէպէք):	32
10 30	Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ք. Հիսար, Պոյաճըքէօյ. Էմիրկ Ստեն. Ենիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզարպ. Ենիք. (Ուրբաթ օրերը Պէշիկ. հանդիպելով) :	18
11 10	Պէպէք Ք. Հիսար, Պոյաճ. Ստեն. Ենիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէզար. Ենիքէօյ:	19
	Առաւօտեան ժամեր	
12 30	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտ:	23
12 45	» »	22
2 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւ.	32
7 30	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ, Արնաւ.	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	25
11 5	Գապա, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	2
14 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ. (Բացի Ուրբաթէ):	23
11 40	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ. Պէպէք:	22
12	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	4
	Ասիական եղեր	
2	Խասգիւղ Գուզկ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի Բաշապ. Պէյքօզ:	17
3	Գապաթաշ. Պէշիկ. Գուզկ. (բացի Ուրբաթէ):	23
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյ. Չէնկ. Վանիքէօյ :	2
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս. Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Ք. Ա. Գաւաղ:	17
10 30	Գապաթաշ(Պէշիկ. Գուզկ. (բացի ուրբաթէ) :	23
10 30	Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ Ա. Հիսար, Գանլճ. Ջուպուգ, Բաշապ. Պէյքօզ Թրպ, Պէյլէրպ: (Ուրբաթ օրերը Գուզկ.):	28
11	Պէշիկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ:	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնաւուտ.	25

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
LOTERIE
ԱՐԴ. ՍԵՐԻ

Համպուրկի Գերմանական կառավարութիւնը, որ սոյն դրամական մեծ վիճակահանութիւնը վաւերացուցած է, ոչ միայն բաժնետոմսերուն գրաւը, այլ և ամեն քաշուած վիճակահանութիւնը կը հսկէ, պարգեւներուն ճշդիւ վճարմանը համար դանձուն բոլոր արժէտոմսերով երաշխաւորելով, այնպէս որ իւրաքանչիւրին ամեն կողմանէ ամենամեծ ապահովութիւն տրուած է։

Արդէն այս պարագայն բաւական ապացոյց մ'է թէ սոյն վիճակահանութիւնն ամեն ապահովութիւնն ունի։ Այս նոր մեծ վիճակահանութիւնն այժմ միայն 75,500 տոմսակէ կը բաղկանայ, յորոց 33,200ը անպատճառ պիտի շահին, որմէ բացայայտ կերեւի սոյն ձեռնարկութեան շահաւէտութիւնը, փասն զի տոմսակաց գրեթէ կէսը վաստկող պիտի ըլլին։ Բոլոր պարգեւներն ալ բացարար մէկմէկու յաջորդող միայն 4 բաժանմամբ պիտի քաշուին։ Առաջին մեծ պարգեւը պիտի ըլլայ

500,000 ՖՐԱՆՔ

Մանաւորապէս հետեւեալ գըլխաւոր պարգեւները կրնան շահուիլ։

Տոմսակ	Ֆրանքէն	Ֆրանք
1	312,500 —	312,500
1	187,500 —	187,500
1	125 000 —	125,000
1	75,000 —	75,000
1	62,500 —	62,500
2	50,000 —	100,000
2	37,500 —	75,000
5	31,250 —	156,250
1	25,000 —	25,000
11	18,750 —	206 250
23	12,500 —	287,500
2	10,000 —	20,000
2	7,500 —	15,000
52	6,250 —	325,000
3	5,000 —	15,000
65	3,750 —	243,750
210	2,500 —	525,000
8	1,875 —	15,000
525	1,250 —	656,250
660	625 —	412,500
925	375 —	346,875

և այլն, և այլն
ընդ. ամենն 33,200 պարգեւ։

Ամեն մէկ վիճակահանութենէ իսկ և իսկ ետքը, գերմանական կառավարութեան հսկողութեան ներքեւ, բոլոր շահող բաժիններուն Պարգեւներն անմիջապէս ոսկի դըրամով պիտի վճարուին։

Յառաջիկայ վիճակահանութեան օր որոշուած է պաշտօնապէս 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1880 (Ն. Տ.)

Սկզբնական 1 Տոմսակի գինն է 30 ֆր. կէս Տոմսակի գինն է 15 ֆր. Քառորդ Տոմսակի գինն է 7,50 ֆր.

Տոմսակաց արժէքը պէտք է ուղարկել Գաղղիական Պանդոյի °դըրամատոմսերով, Թղթատարութեան ծախքը զրկողին վրայ լինելով, և կամ Գերմանիոյ, Անգղիոյ կամ Գաղղիոյ Պանքաներու վրայ փոխանակագրով։ Դրամն ընդունելնուս պէս յատուկ նամակաւ մը կը զրկեմք յանձնարարեալ տոմսակները, որոնք տէրութեան զինանշանովը վաւերացեալ են. սոցա հետ նաեւ վիճակահանութեան յայտագիրն ալ գաղղիական լեզուաւ, և ամեն վիճակարկութենէ յետոյ պարգեւներուն և շահող թուոց պաշտօնական ցուցակը. բայց յայսմանէ պարգեւները պիտի հրատարակուին Արեւելքի գլխաւոր լրագրաց մէջ։ Շնորհակալ եմք Թուրքիոյ հասարակութենէն, սոյն վիճակահանութեան նախորդ Սէրիին նկատմամբ ունեցած մեծ հոգածութեանը համարն և կը խոստանամք եւս յաւագայն միեւնոյն ճշդութեամբ կատարել իրենց յանձնարարութիւնները։ Կ'աղաչեմք որ իրենց յանձնարարութիւնները փութով յուղարկեն վիճակահանութենէն առաջ, այսինքն յառաջ քան 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1880 (Ն. Տ.) առ մեր գործատուն, ուղղակի ԻԶԷՆԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ, գլխաւոր գրասենեակ վիճակահանութեան ի Համպուրկ (Գերմանիա)։

ISENTHAL & Ci
Bureau principal de Loterie
Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնը Գաղղ. Անգղ. և Իտալերէն լեզուօք կատարուելով, կը խնդրեմք որ այս լեզուներէն մէկովը մեզ հետ թղթակցուի։ Նամակ մը Արեւելից քաղաքներէն մինչեւ Համպուրկ 150 ժամէն կը հասնի և փոխադարձաբար։

Steiner Bureau d'annonces Hambourg.

ԻԼԱՆ

Եվրօբաքէարի գըրմըզը եուն գայթան արշըն
700,000 պէհէր արշընը 6 բարա։
Եվրօբաքէարի եուն չէրիտ արշըն
600,000 գըրմըզը
100,000 եէշիլ

700,000 պէհէր արշընը 8 բարա։

Ասաքիրի շահանէ էլպիսէ անպարընա թարիխի գարարընտան իթիպարէն եիրմի պիր կիւն միւրուրընտէ թէսլիմէ պէտ իլէ իքի պաթա ճիւմլէսինին արդասը ալընմագ վէ մաճթուղ նիւմունէլէրինէ մութապըգ օլմագ վէ պէհէր եիւզէր պին արշընընա մագպուղ աէնէտ վիրիլմէք վէ էսմանի մագպուղ սէնէտինին թարիխինտէն իթիպարէն օն պէշ կիւն միւրուրինտէ սիմ մէճիտիյէ օն աօղուզ ղրուշ հիսապի իլէ հարպիյէ խազինէսինտէն վիրիլմէք իւզրէ միւզայետա օլունաճագ պալատէ մուհարրէր իքի քալէմ չէրիտ վէ գայթանըն ֆիյաթը միւրաքգամէսի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ Ազօսթօսը րումինին պէշինճի սալը կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասասը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, իթայէճթալիպ օլանլարըն վէ ալթընճը Ջէհարշէնպիհ կիւնի եիւզտէ պէշ թէնզիլինէ րաղպ պուլունանլարըն հարպիյէ նէզարէթի լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն պէվաթ օ դուզու հալտէ խաճէքլէրի թէնզիլաթը միւմա վարադայի սահիհէ իլէ տայիրէյի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։
1880 Թէմմուզ 28

Սարաճխանէ անպարընտա միւթէրաքիմ օլուպ էսմանի օսմանըը լիրասը եիւզ գրուշա օլարագ նագտէն վէ րէշինէն ալընըպ, պատէհու անպարտէն վէրիլմէք շարթը իլէ փիւրուխթ օլընաճագ դըրդ աէօրթ գալէմ քիւհնէ վէ խուրտա էշեայի սարրաճիէնին անպարը մէզքիւրտէ իճրա օլընան միւզայետեսինտէ ֆիյաթի մալումէսի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ աղուսթօսի րումինին աէօրթինճիւ բազար իրթէսի կիւնիւնէ գատար հէր կիւն միւզայետեսի պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն, իշթիրայէ թալիպ օլանլարըն վէ ալթընճը սալը կիւնիւ եիւզտէ պէշ զամմինէ րաղըպ պուլունանլարըն հարպիյէ նէզարէթի լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի։

Ասաքիրի շահանէ գահնէսի խաւրէսի իչիւն միւզայետա օլընաճագ ալթմըշ պին քիլէ եումշագ պուղտայըն օն սէքիզ պին քիլէսի Ազմանէ դըրդ իքի պին քիլէսի խրոյիկ պուղտայը օլմագ վէ թամ էլլի սէքիզ լիպրա օլուպ պիր լիպրա նօգսան կէլիր իսէ պուղտայ իլէ էլլի սէքիզ լիպրայէ թօլտուրըլմագ վէ էլլի էէտի լիպրատէն նօգսան կէլիր իսէ գապուլ օլունմամագ վէ բէսմի կէօմրիւկիւ իլէ գարանը տագիտէ վէ էսմանը իսքէլէսինտէ թէսլիմինէ գատար քէաֆֆէ մէսարիֆի միւթէահհիտէ այտ օլմագ վէ թարիխի գարարըն իթիպարէն եէվմի իւչէր պին քիլէսի թէսլիմ օլընարագ արդասը ալընմագ վէ ճիւմլէ պին քիլէսինէ մագպուղ վէրիլմէք վէ մագպուղ սէնէտինին հարպիյէ խազինէսինտէն իպրազ ու իթայէսինտէ էսմանի լիրայի օսմանի եիւզ գրուշա օլարագ բէշինէն վէ աէֆմաթէն թէէտիյէ օլընմագ շարթը վէ շէրայիտի սայիրէսի միւթէֆէրրիատ իլէ պէհէր քիլէսի պիրի պիր եիւզերինէ օթուզ գրուշ օն բարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թէմմուզը րումինին օթուզ պիրինճի բէնշէնպիհ կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասասը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն իթայէ թալիպ օլանլարըն վէ Աղուսթօսըն իքինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնզիլինէ րաղպ պուլունանլարըն հարպիյէ նէզարէթի լէվազըմաթը տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն պէվաթ օլտուղու հալտէ խաճէքլէրի թէնզիլաթը միւմա վարագայի սահիհէ իլէ տայիրէյի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։
1880 Թէմմուզ 24

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽԻԹԻԽՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ԳԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ